

T.C.
BAŞBAKANLIK
Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü

Sayı : 31853594-101-685 - 6337

25/11/2013

Konu : Kanun Tasarısı

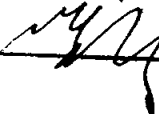
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığı'na hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulu'na 7/10/2013 tarihinde kararlaştırılan "Türk Kültür ve Mirası Vakfı Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

Eki :
1- Kanun Tasarısı
2- Gerekçe

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor			
Esas Komisyon	Dışişleri			
Tarih:	05 ARALIK 2013		E. No: 11846	
Ysm.Uzm.	Bşk.Yrd.	Başkan	Gr.Sek.Yrd.	Gen.Sek.
				
TBMM BAŞKANI				

KOTODIENE DE APT. N° 15. DACKAUSIA	
26	NOV 2013
260743	

GEREKÇE

“Türk Kùltür ve Mirası Vakfı Şartı”, 23 Ağustos 2012 tarihinde Kırgızistan’ın başkenti Bişkek’te gerçekleştirilen Türk Dili Konuşan Ùlkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi) II. Zirvesinde imzalanmıştır.

Bahsekonu Şart ile Türk Konseyi çatısı altında Bakü’de uluslararası bir örgüt olarak faaliyet gösterecek olan Türk Kùltür ve Mirası Vakfı kurulmakta ve anılan Vakfın amaçları, görevleri, yapısı ve bütçesine ilişkin esas ve usuller belirlenmektedir.

Ùlkemiz, Türk dili konuşan halklar arasındaki ortak dil, tarih ve kùltürel bağların güçlendirilmesi suretiyle, ikili ve çok taraflı işbirliğinin derinleştirilmesine büyük önem atfetmektedir.

Bu bağlamda, “Türk Kùltür ve Mirası Vakfı Şartı”nın onaylanmasıyla birlikte kurulacak Vakfın destekleyeceği ve finanse edeceği proje ve programlar aracılığıyla, Türk kùltür ve mirasının kurumsal olarak korunması, araştırılması ve desteklenmesi sağlanabilecektir.

T

**TÜRK KÜLTÜR VE MİRASI VAKFI ŞARTININ ONAYLANMASININ UYGUN
BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TASARISI**

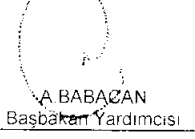
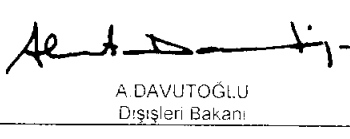
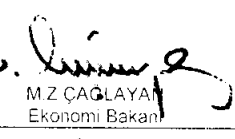
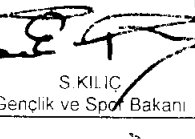
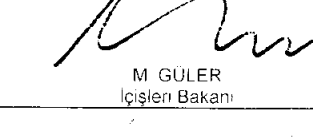
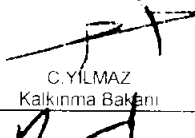
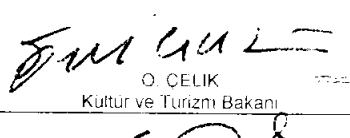
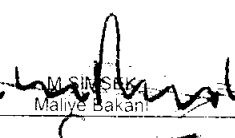
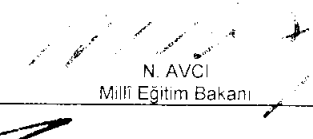
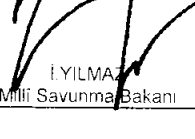
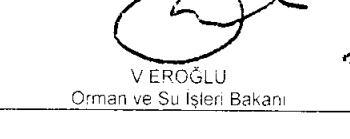
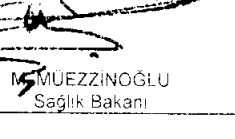
MADDE 1- (1) 23 Ağustos 2012 tarihinde Bişkek'te imzalanan "Türk Kültür ve Mirası Vakfı Şartı"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Eki

RECEP TAYYİP ERDOĞAN
BAŞBAKAN

 B. ARINÇ Başbakan Yardımcısı	 A. BABACAN Başbakan Yardımcısı	 B. ATALAY Başbakan Yardımcısı	 B. BOZDAĞ Başbakan Yardımcısı
 S. ERGİN Adalet Bakanı	 F. ŞAHİN Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı	 F. ÇELİK Avrupa Birliği Bakanı V.	 F. NETTEKÜN Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı V.
 F. ÇELİK Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	 F. BAYRAKTAR Çevre ve Şehircilik Bakanı	 A. DAVUTOĞLU Dışişleri Bakanı	 M. Z. ÇAGLAYAN Ekonomi Bakanı
 T. YILDIZ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	 S. KILIÇ Gençlik ve Spor Bakanı	 M. M. EKER Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı	 H. YAZICI Gümrük ve Ticaret Bakanı
 M. GÜLER İçişleri Bakanı	 C. YILMAZ Kalkınma Bakanı	 O. ÇELİK Kültür ve Turizm Bakanı	 M. SINIR Maliye Bakanı
 N. AVCI Millî Eğitim Bakanı	 İ. YILMAZ Millî Savunma Bakanı	 V. EROĞLU Orman ve Su İşleri Bakanı	 M. MUEZZİNOĞLU Sağlık Bakanı
 B. YILDIRIM Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı			

Dosya No.

101-685

1527

TÜRK KÜLTÜR VE MİRASI VAKFI ŞARTI

Bundan böyle “Taraflar” olarak anılacak Azerbaycan Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Kırgız Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri,

Halkları arasındaki tarihi bağları, ortak dil, kültür ve gelenekleri temel alarak;

Türk dili konuşan halkların kültürel mirasının korunması ve geliştirilmesine ilişkin; faaliyetlerin yürütülmesinin önemini dikkate alarak;

Türk dili konuşan halklar arasındaki tarihi ve kültürel bağların kuvvetlendirilmesinin ve ikili ve çok taraflı işbirliğinin derinleştirilmesinin önemini not ederek;

3 Ekim 2009 tarihinde, Azerbaycan Cumhuriyeti’nin Nahçıvan kentinde düzenlenen IX. Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi’nde alınan Türk Kültür ve Mirası Vakfı kurulması kararı ile 16 Eylül 2010 tarihinde İstanbul’da düzenlenen X. Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi’nde yinelenen desteği dikkate alarak;

Aşağıdaki hususlar üzerinde mutabık kalmışlardır:

Madde 1. Türk Kültür ve Mirası Vakfı

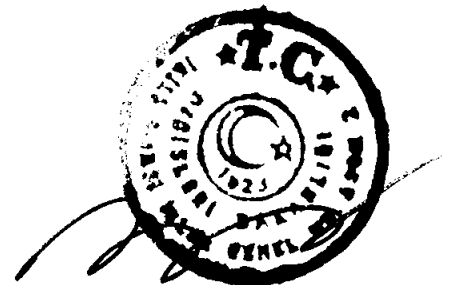
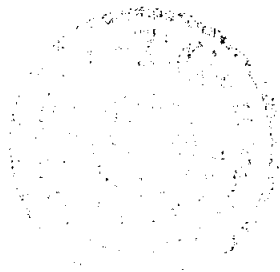
Taraflar, bu belge ile Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (bundan böyle “Türk Konseyi” olarak anılacaktır) Türk Kültür ve Mirası Vakfı (bundan böyle “Vakıf” olarak anılacaktır) isimli bir uluslararası örgütü kurmuşlardır.

Madde 2. Vakfın Amaçları

Vakıf, desteklediği ve finanse ettiği faaliyetler, proje ve programlar aracılığıyla, Türk kültür ve mirasını korur, araştırır ve destekler.

Madde 3. Vakfın Görevleri

Vakıf, yukarıda çerçevesi çizilen amaçları gerçekleştirmek üzere,

- Türk kültür ve mirasını muhafaza etmek, korumak, restore etmek ve geliştirmek için maddi destek sağlar;
- Türk kültür ve mirasının korunması, restore edilmesi ve geliştirilmesine ilişkin bilimsel ve teknik meselelerin çözümüne yardımcı olur;
- Türk kültür ve mirasının korunması, restore edilmesi ve geliştirilmesi alanında uzmanlar yetiştirilmesine destek olur;
- Seminerler, çalıştaylar, konferanslar, kongreler, alan çalışmaları ve sergiler düzenlenmesine yardımcı olur;
- Elektronik veya basılı bilimsel dergi ve yayınların hazırlanmasına yardım eder;
- Yarışma, festival, turnuva vs. etkinlikleri destekler;
- Türk Dili konuşan halkların yaşadığı bölgelerdeki geleneksel sanat ve zanaatlerin yaşatılması, desteklenmesi ve geliştirilmesine yardımcı olur;
- Fikri mülkiyet haklarını korumaları için sanatçı, zanaatkar ve diğer yaratıcı sanat çalışanlarına yardım sağlar.

Madde 4. Vakfın Yapısı

1. Vakıf Konseyi

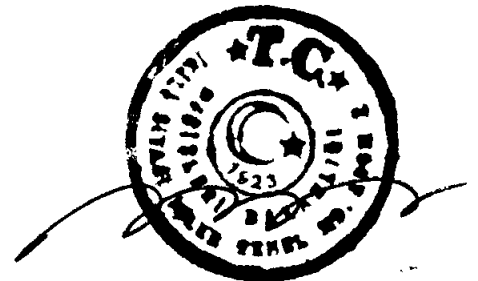
Konsey, Tarafların birer temsilcisinden oluşan denetleyici organdır. Konsey, Vakfın faaliyetlerini, Şart'ın amaçları ve kabul edilen kararların uygulanması çerçevesinde denetler.

2. Başkan

Başkan, Vakfın yöneticisidir. Başkana, görevlerini yerine getirmede bir Sekretarya yardımcı olur.

Vakıf Başkanı, Vakıf Konseyi'nin önerisi üzerine, Türk Konseyi Devlet Başkanları Konseyi (bundan böyle DBK olarak anılacaktır) tarafından, Tarafların İngilizce resmi ülke adlarının alfabetik sıralamasına göre rotasyon temelinde, Tarafların vatandaşları arasından, dört yıl süreyle ve yenilenebilir surette atanır.

İlk Başkan Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşları arasından atanacaktır.

Sekretarya, Tarafların vatandaşlarından oluşur ve Vakıf Başkanı tarafından atanır.

Taraflar, Vakıf Başkanının görevlerinin uluslararası mahiyetine saygı göstermeyi kabul ederler.

Vakfın, merkezi Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Bakü şehrindeydir.

Vakıf Başkanı, Ev Sahibi Ülke Anlaşması'nı Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti ile sonuçlandırır.

Vakıf, Tarafların ülkelerinde, amaç ve görevlerini yerine getirmek üzere gerekli olan hukuki ehliyeteye sahip olur.

Madde 5. Yönetmelik

Vakıf Konseyi, Vakıf Yönetmeliğini Tarafların rızasıyla kabul eder.

Madde 6. Bütçe

Bütçe, Vakıf Başkanı tarafından hazırlanarak, Türk Konseyi Dışişleri Bakanları Konseyi (bundan böyle DİBK olarak anılacaktır) tarafından onaylanır.

Tarafların zorunlu katkıları, Tarafların ödeme kapasiteleri, Birleşmiş Milletler katkı payı oranları ve benzer bölgesel kuruluşlara yapılmakta olan katkılar dikkate alınarak, DİBK tarafından belirlenir. Ancak, Ev Sahibi Ülkenin payı diğer Tarafların payından düşük olmaz.

Bir sonraki mali yıla dair Harcama Tahmini taslağı, yılın ilk yarısında, DİBK tarafından onaylanmak üzere Vakıf Başkanı tarafından hazırlanarak Taraflara dağıtılır.

Zorunlu katkıların miktarı, ayrı bir protokolde gösterilecektir.

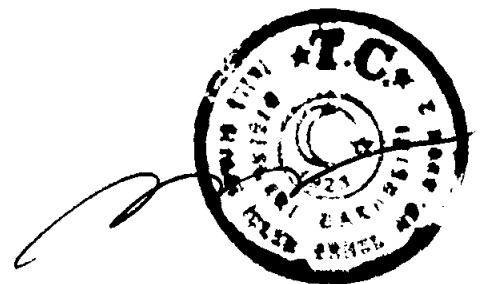
Vakfa yapılacak gönüllü katkılar sınırsız olacaktır.

Madde 7. Çalışma Dilleri

Vakfın çalışma dilleri Tarafların devlet/resmi dilleri ve İngilizcedir.

Madde 8. TÜRKSOY ile İşbirliği

Vakıf, faaliyetlerini TÜRKSOY ile işbirliği halinde yürütür.

Madde 9. İlerleme Raporu

Vakıf Başkanı, yürüttüğü faaliyetlere ilişkin İlerleme Raporu hazırlayarak, Türk Konseyi Genel Sekreteri aracılığıyla DBK'ya sunar.

Madde 10. Anlaşmazlıkların Çözümü

Taraflar, işbu Şart'ın yorumlanması veya uygulanması hususunda anlaşmazlık olması halinde, bunları istişareler ve müzakereler yoluyla çözüme kavuşturur.

Madde 11. İlaveler ve Tadilatlar

Taraflar arasında varılacak karşılıklı mutabakat çerçevesinde, Şart'ın ayrılmaz parçası olarak değerlendirilebilecek olan ayrı protokoller vasıtasıyla işbu Şart'a tadilat ve ilaveler yapılabilecek ve mezkur değişiklikler işbu Şart'ın 12. Maddesinde belirtilen şekilde yürürlüğe girecektir.

Madde 12. Geçerlilik Süresi, Yürürlüğe Giriş ve Katılım

İşbu Şart, süresiz olarak yürürlükte kalır ve yürürlüğe girmesi için gerekli olan iç onay sürecinin tamamlandığına dair üçüncü yazılı bildirimin depozitör tarafından alınmasını takip eden otuzuncu günde yürürlüğe girer.

İşbu şart, diğer imzacılar bakımından onay belgesinin depozitör tarafından teslim alındığı tarihi izleyen otuzuncu günde yürürlüğe girer.

İşbu Şart, yürürlüğe girmesinin ardından, Türk Dili Konuşan Ülkelerin katılımına açık olacaktır.

İşbu Şart, katılımcı ülke bakımından, katılım belgesinin depozitör tarafından alınmasını izleyen otuzuncu günde yürürlüğe girer.

Madde 13. Çekilme

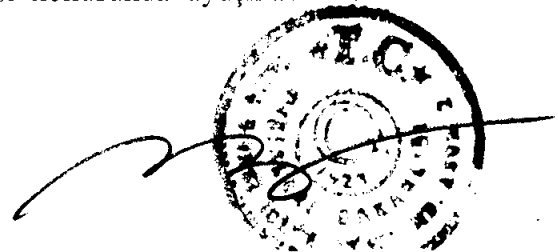
Taraflardan biri Şart'tan çekilmeye karar verdiği takdirde, Şart'ın geçerliliği yalnızca bu Taraf için ortadan kalkar. Çekilme, ilgili Tarafın yazılı bildiriminin diplomatik kanallar aracılığıyla depozitör tarafından alınmasını izleyen altı aydan sonra yürürlüğe girer.

Anlaşmadan çekilen taraf, Vakfın varlıkları üzerindeki haklarından feragat etmiş sayılır.

Madde 14. Depozitör

İşbu Şart'ın depozitörü olarak Azerbaycan Cumhuriyeti tayin edilmiştir.

İşbu Şart, Bişkek şehrinde, 2012 senesinin Ağustos ayının 23. günü, her biri eşit derecede geçerli olmak üzere, Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkçe ve İngilizce olarak tek nüsha halinde imzalanmıştır. İşbu Şart'ın yorumlanması konusunda uyuşmazlık olması halinde İngilizce metin geçerli olacaktır.

İşbu Şart'ın asıl nüshası depozitör tarafından muhafaza edilecek, Taraflara onaylı bir sureti gönderilecektir.

Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti adına

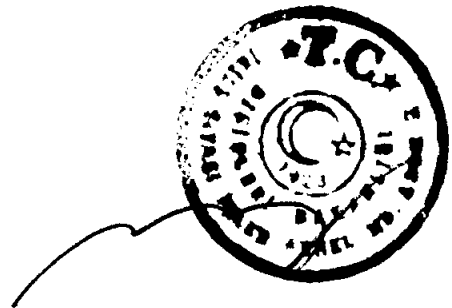
Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti adına

Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti adına

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına

TÜRK MƏDƏNİYYƏTİ VƏ İRSİ FONDUNUN

NİZAMNAMƏSİ

Bundan sonra “Tərəflər” adlanacaq Azərbaycan Respublikası, Qazaxıstan Respublikası, Qırğız Respublikası və Türkiyə Respublikasının hökumətləri,

Xalqları arasında tarixi bağlara, ümumi dil, mədəniyyət və ənənələrə əsaslanaraq,

Türkdilli xalqların mədəni irsinin qorunması və inkişaf etdirilməsi ilə əlaqədar fəaliyyətin həyata keçirilməsini vacib hesab edərək,

Türkdilli xalqların tarixi-mədəni əlaqələrinin gücləndirilməsinin, ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığının dərinləşdirilməsinin əhəmiyyətini qeyd edərək,

3 oktyabr 2009-cu ildə Azərbaycan Respublikasının Naxçıvan şəhərində keçirilmiş Türkdilli Ölkələrin Dövlət Başçıları IX Zirvə Toplantısında Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun yaradılması barədə qərarın qəbul edildiyini, 16 sentyabr 2010-cu ildə İstanbul şəhərində keçirilmiş Türkdilli Ölkələrin Dövlət Başçıları X Zirvə Toplantısında dəstəkləndiyini nəzərə alaraq,

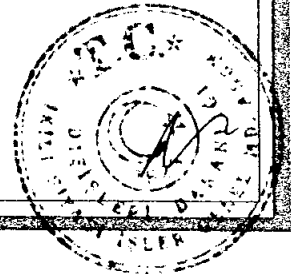
aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1. Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu

Bununla, Tərəflər beynəlxalq təşkilat – Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası (bundan sonra “Türk Şurası” adlanacaq) yanında Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunu (bundan sonra “Fond” adlanacaq) yaradırlar.

Maddə 2. Fondun məqsədləri

Fond türk mədəniyyəti və irsini fəaliyyət, layihə və proqramların dəstəklənməsi və maliyyələşdirilməsi vasitəsi ilə qoruyur, öyrənir və təşviq edir.

Maddə 3. Fondun vəzifələri

Göstərilən məqsədə nail olmaq üçün Fond:

- türk mədəniyyəti və irsinin mühafizəsi, qorunması, bərpa edilməsi və təşviqi üçün vəsait ayırır;
- türk mədəniyyəti və irsinin qorunması, bərpa edilməsi və təşviqi üçün elmi və texniki problemlərin həllinə kömək edir;
- türk mədəniyyəti və irsinin qorunması, bərpa edilməsi və təşviqi sahəsində mütəxəssislərin hazırlanmasına dəstək verir;
- seminarların, təlimlərin, konfransların, konqreslərin və sahə araşdırmalarının, o cümlədən sərgilərin təşkilinə kömək edir;
- elektron və çap formatda dövri elmi məcmuə və elmi nəşrlərin hazırlanmasına kömək edir;
- müsabiqə, festival, turnirlərin və s. keçirilməsinə yardım göstərir;
- türkdilli xalqların məskunlaşdığı ərazilərdə ənənəvi sənətlərin, tətbiqi incəsənətin dirçəldilməsi, dəstəklənməsi və inkişaf etdirilməsinə kömək edir;
- sənətkarlara, rəssamlara və digər yaradıcı incəsənət işçilərinə əqli mülkiyyət hüquqlarının müdafiə olunmasında yardım göstərir.

Maddə 4. Fondun strukturu

1. Fondun Şurası

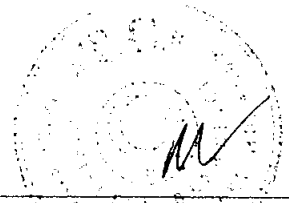
Şura hər Tərəfdən bir nümayəndə olmaqla təşkil olunan nəzarət orqanıdır. Şura Fondun fəaliyyətinin nizamnamə məqsədlərinə uyğun şəkildə həyata keçirilməsinə, həmçinin qəbul edilən qərarların icra edilməsinə nəzarət edir.

2. Prezident

Prezident Fondun rəhbəridir. Ona vəzifələrini icra etməkdə Katiblik yardım edir.

Fondun Prezidenti Fondun Şurasının təklifi əsasında Tərəflərin rəsmi adlarının ingilis əlifbası ardıcılığı üzrə rotasiya qaydasında Tərəflərin vətəndaşları arasından Türk Şurasının Dövlət Başçıları Şurası (bundan sonra "DBŞ" adlanacaq) tərəfindən növbəti müddətə uzadılma imkanı ilə dörd il müddətinə təyin edilir.

İlk Prezident Azərbaycan Respublikası vətəndaşları arasından təyin ediləcəkdir.

Katiblik Tərəflərin vətəndaşlarından ibarət olacaq və Fondun Prezidenti tərəfindən təyin olunacaqdır.

Tərəflər Fondun Prezidentinin öhdəliklərinin beynəlxalq xarakterinə hörmət etməlidir.

Fondun yerləşmə yeri Azərbaycan Respublikasının Bakı şəhəridir.

Fondun Prezidenti Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə yerləşmə ölkəsi haqqında saziş bağlayacaqdır.

Fond hər bir Tərəfin ərazisində Fondun məqsəd və vəzifələrinin həyata keçirilməsi üçün zəruri olan hüquq qabiliyyətinə malikdir.

Maddə 5. Prosedur qaydaları

Fondun Şurası Fondun Prosedur qaydalarını Tərəflərin razılığı ilə qəbul edəcəkdir.

Maddə 6. Maliyyələşdirmə

Büdcə Fondun Prezidenti tərəfindən hazırlanır və Türk Şurasının Xarici İşlər Nazirləri Şurası (bundan sonra "XİNS" adlanacaq) tərəfindən təsdiq edilir.

Tərəflərin etdiyi məcburi ödənişlərin bölgüsü, onların ödəmə qabiliyyəti və BMT-yə etdikləri ödənişlərin tətbiq olunan cədvəli və oxşar regional təşkilatlara etdikləri ödənişləri nəzərə alınaraq XİNS tərəfindən müəyyən edilir. Buna baxmayaraq, yerləşmə ölkəsinin payı digər Tərəflərin payından az olmamalıdır.

Növbəti maliyyə ili üçün xərclər smetasının layihəsi cari ilin birinci yarısında XİNS tərəfindən təsdiq olunması məqsədilə Fondun Prezidenti tərəfindən hazırlanacaq və bütün tərəflərə göndəriləcəkdir.

Məcburi ödənişlərin bölgüsü ayrıca protokolla müəyyən ediləcəkdir.

Fonda könüllü ödəmələr məhdudiyyətsizdir.

Maddə 7. İşçi dillər

Fondun işçi dilləri Tərəflərin rəsmi/dövlət dilləri və ingilis dilidir.

Maddə 8. TÜRKSÖY ilə əməkdaşlıq

Fond öz fəaliyyətini TÜRKSÖY ilə əməkdaşlıq etməklə həyata keçirir.

Maddə. 9. Tərəqqi hesabatı

Fondun Prezidenti Fondun fəaliyyəti haqqında tərəqqi hesabatı hazırlayır və onu Türk Şurasının Baş katibi vasitəsilə DBŞ-ə təqdim edir.

Maddə 10. Fikir ayrılıqlarının həlli

Hazırkı Nizamnamənin təfsiri və ya tətbiqi ilə əlaqədar fikir ayrılığı yarandığı təqdirdə Tərəflər onları məsləhətləşmələr və danışıqlar yolu ilə həll edəcəklər.

Maddə 11. Dəyişikliklər və əlavələr

Hazırkı Nizamnaməyə Tərəflərin qarşılıqlı razılığı ilə hazırkı Nizamnamənin ayrılmaz tərkib hissəsi olan və 12-ci maddədə müəyyən olunan qaydada qüvvəyə minən ayrıca protokollar formasında rəsmiləşdirilən dəyişikliklər və əlavələr edilə bilər.

Maddə 12. Fəaliyyət müddəti, qüvvəyə minmə və qoşulma

Bu Nizamnamə qeyri-müəyyən müddətdə qüvvədə olacaqdır və qüvvəyə minməsi üçün zəruri olan dövlətdaxili prosedurların yerinə yetirilməsi barədə üçüncü yazılı bildirişin depozitari tərəfindən alındığı tarixdən sonrakı otuzuncu gün qüvvəyə minir.

Bu Nizamnamə digər imza edən Tərəflər üçün ratifikasiya sənədi depozitari tərəfindən alındığı tarixdən sonrakı otuzuncu gün qüvvəyə minir.

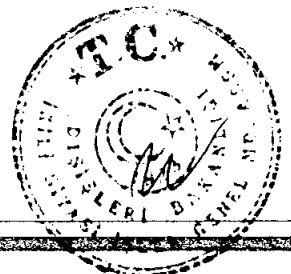
Bu Nizamnamə onun qüvvəyə minməsindən sonra türkdilli dövlətlərin qoşulması üçün açıqdır.

Qoşulan dövlət üçün bu Nizamnamə qoşulma sənədinin depozitari tərəfindən alındığı tarixdən sonrakı otuzuncu gün qüvvəyə minir.

Maddə 13. Çıxma

Tərəflərdən biri bu Nizamnamədən çıxmağa qərar verərsə, Nizamnamə yalnız həmin tərəf üçün hüquqi qüvvəsini itirir. Çıxma, depozitarinin Nizamnamədən çıxmaq istəyən Tərəfdən diplomatik kanallar vasitəsilə yazılı bildirişi aldığı tarixdən altı ay sonra qüvvəyə minir.

Nizamnamədən çıxan Tərəf Fondun əmlakı üzərində hüquqlarını itirmiş hesab olunur.

Maddə 14. Depozitari

Hazırkı Nizamnamənin depozitarisi Azərbaycan Respublikasıdır.

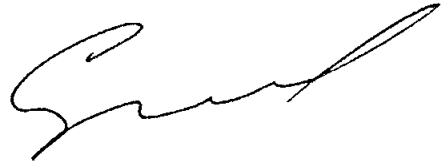
23 avqust 2012-ci ildə Bişkek şəhərində, bir əsl nüsxədə Azərbaycan, qazax, qırğız, türk və ingilis dillərində imzalanmışdır. Bütün mətnlər eyni hüquqi qüvvəyə malikdir. Hazırkı Nizamnamənin təfsiri ilə əlaqədar fikir ayrılığı olduğu təqdirdə, ingilis dilində olan mətnə müraciət ediləcəkdir.

Hazırkı Nizamnamənin əsl nüsxəsi Depozitaridə saxlanılacaqdır və Depozitari hər imzaçı Tərəfə Nizamnamənin təsdiqlənmiş nüsxəsini göndərəcəkdir.

Azərbaycan Respublikası Hökuməti adından

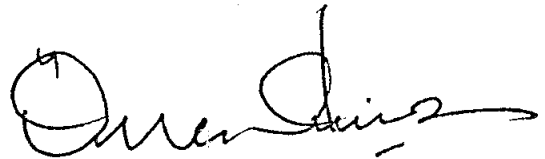
Qazaxıstan Respublikası Hökuməti adından

Qırğız Respublikası Hökuməti adından

Türkiyə Respublikası Hökuməti adından

CHARTER
OF THE TURKIC CULTURE AND HERITAGE FOUNDATION

The Governments of the Republic of Azerbaijan, Republic of Kazakhstan, Kyrgyz Republic and Republic of Turkey, hereinafter referred to as the "Parties";

Based on historical ties, common language, culture and traditions of their peoples;

Considering important the implementation of activities related to the protection and development of the cultural heritage of the Turkic speaking peoples,

Noting the significance of fostering historical and cultural links between the Turkic speaking peoples and deepening bilateral and multilateral co-operation,

Taking into account the adoption of the decision at the IX Summit of the Heads of State of Turkic Speaking Countries held on 3 October, 2009 in the Nakhchivan city of the Republic of Azerbaijan to establish the Turkic Culture and Heritage Foundation and the support extended at the X Summit of the Heads of State of Turkic Speaking Countries held on September 16, 2010 in the city of Istanbul.

Have agreed as follows:

Article 1. Turkic Culture and Heritage Foundation

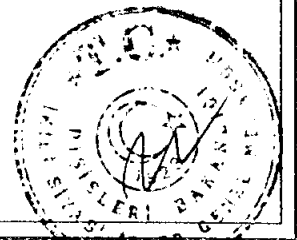
The Parties hereby establish an international organization - Turkic Culture and Heritage Foundation (hereinafter referred to as the "Foundation") to Cooperation Council of Turkic Speaking States (hereinafter referred to as the "Turkic Council").

Article 2. Objectives of the Foundation

The Foundation shall protect, study and promote the Turkic culture and heritage through supporting and funding activities, projects and programs.

Article 3. Tasks of the Foundation

In order to attain the goal outlined above, the Foundation:

- Provides funds for preserving, protecting, restoring and promoting the Turkic culture and heritage;
- Assists in resolving scientific and technical issues with respect to protection, restoration and promotion of the Turkic culture and heritage;
- Supports the training of specialists in the field of protection, restoration and promotion of the Turkic culture and heritage;
- Assists in organizing seminars, workshops, conferences, congresses and field studies as well as exhibitions;
- Aids in preparation of electronic and printed scientific periodicals and scientific publications;
- Sponsors contests, festivals, tournaments etc;
- Assists in reviving, supporting and developing traditional craftsmanship and applied art in the territories where the Turkic speaking peoples reside;
- Provides assistance to the craftsmen, artists and other creative art workers in defending their intellectual property rights.

Article 4. Structure of the Foundation

1. Council of the Foundation

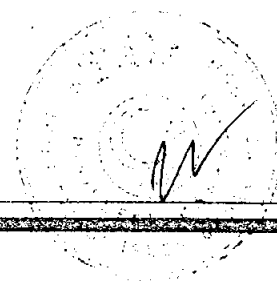
The Council is the supervisory body composed of one representative from each Party. It shall supervise the Foundation's activities in accordance with the objectives of the Charter and the fulfillment of adopted decisions.

2. The President

The President is the Head of the Foundation. He/she will be assisted by a Secretariat in the fulfillment of his/her duties.

The President of Foundation is appointed by the Council of Heads of State of the Turkic Council (hereinafter referred to as the "CHS") upon the proposal of the Council of the Foundation from among the citizens of the Parties on a rotational basis in accordance with the English alphabetical order of the official names of the Parties for a period of four years on a renewable basis.

The first President will be appointed from among the citizens of the Republic of Azerbaijan.

The Secretariat shall be composed of citizens of the Parties and shall be appointed by the President of the Foundation.

The Parties undertake to respect the international character of the duties of the President of Foundation.

The location of the Foundation is the city of Baku, Republic of Azerbaijan.

The President of the Foundation shall conclude Host Country agreement with the Government of the Republic of Azerbaijan.

The Foundation shall enjoy in the territory of each Party such legal capacity as necessary for the implementation of its purposes and tasks.

Article 5. Rules of Procedure

The Council of the Foundation shall adopt the Rules of Procedure of the Foundation by consent of the Parties.

Article 6. Financing

The budget shall be prepared by the President of the Foundation to be approved by the Council of Foreign Ministers of the Turkic Council (hereinafter referred to as the "CFM").

The scale of the compulsory contributions shall be determined by the CFM, taking into account their capacity to pay, the prevailing scale of contributions to the United Nations and their present contributions to the comparable regional organizations. However, the share of Host Country shall not be lower than the other Parties.

The draft Estimate of Expenditure of a next financial year shall be prepared and circulated to all Parties in the first half of the current year by the President of the Foundation for the approval of the CFM.

The scale of compulsory contributions shall be shown in a separate protocol. Voluntary contributions to the Foundation shall be unlimited.

Article 7. Working languages

The working languages of the Foundation are the state/official languages of the Parties and English.

Article 8. Cooperation with TURKSOY

The Foundation carries out its activities in cooperation with TURKSOY.

Article 9. Progress Report

The President of the Foundation shall prepare Progress Report on the activities of the Foundation and submit to the CHS through the Secretary General of the Turkic Council.

Article 10. Settlement of disagreements

In case of disagreements concerning the interpretation or application of this Charter, the Parties shall settle them through consultations and negotiations.

Article 11. Amendments and additions

By mutual consent of the Parties amendments and additions may be made to the present Charter in the form of separate protocols constituting an integral part of the present Charter and entering into force in accordance with the procedure set forth in Article 12 of the present Charter.

Article 12. Validity, entry into force and accession

This Charter shall remain into force for an indefinite period of time and shall enter into force on the thirtieth day after the receipt of the third written notification by the depositary on the completion of internal procedures required for its entry into force.

This Charter shall enter into force for other signatories on the thirtieth day after the receipt by the depositary of its instrument of ratification.

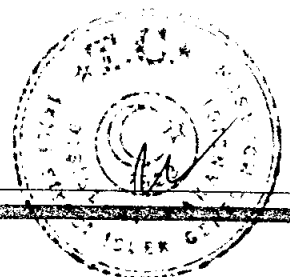
After its entry into force this Charter is open to accession by Turkic Speaking States.

This Charter shall enter into force for the acceding State on the thirtieth day after the receipt by the depositary of its instrument of accession.

Article 13. Withdrawal

If one of the Parties decides to withdraw from the Charter, it will cease to be valid for that Party only. The withdrawal will take effect after six months following the date of receipt of the written notification by the depositary from the Party concerned through diplomatic channels.

The withdrawing Party shall be assumed to have abandoned its rights on the assets of the Foundation.

Article 14. Depositary

The depositary of the present Charter is the Republic of Azerbaijan.

Done in the city of Bishkek, on the 23rd day of August 2012 in a single original copy in the Azerbaijani, Kazakh, Kyrgyz, Turkish and English languages. All texts are equally authentic. In case of divergence of the interpretation of the present Charter, the text in English shall prevail.

The original copy of the present Charter shall be kept by the depositary, which shall send to each signatory Party a certified copy.

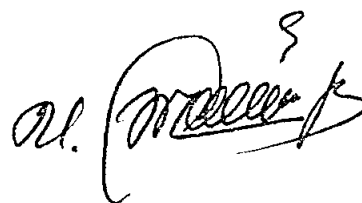
For the Government of the Republic of Azerbaijan

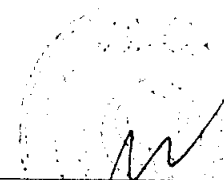
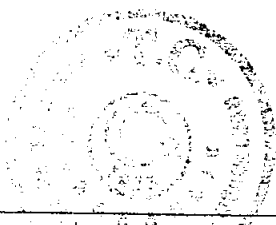
For the Government of the Republic of Kazakhstan

For the Government of the Kyrgyz Republic

For the Government of the Republic of Turkey

ТҮРКІ МӘДЕНИЕТІ ЖӘНЕ МҰРАСЫ ҚОРЫНЫҢ ЖАРҒЫСЫ

Әзербайжан Республикасының, Қазақстан Республикасының, Қырғыз Республикасының және Түркия Республикасының Үкіметтері, бұдан әрі - «Тараптар»,

Тарихи байланыстар, ортақ тіл, мәдениет және өз халықтарының салт-дәстүрлеріне сүйене отырып;

Түркітілдес халықтардың мәдени мұрасын сақтау мен дамытуға байланысты қызметін жүзеге асыруды маңызды санай отырып;

Түркітілдес халықтар арасындағы тарихи және мәдени байланыстарға ықпал ету, екіжақты және көпжақты ынтымақтастықты тереңдетудің маңыздылығын атап көрсетіп;

2009 жылы 3 қазанда Әзербайжан Республикасының Нахчыван қаласында Түркітілдес елдердің мемлекет басшыларының IX Саммитінің Түркі мәдениеті және мұрасы қорын құру туралы шешімін, сондай-ақ 2010 жылы 16 қыркүйекте Стамбұл қаласында өткен Түркітілдес елдердің мемлекет басшыларының X Саммитінде көрсетілген қолдауды назарға ала отырып;

Төмендегілер туралы келісті:

1-бап. Түркі мәдениеті және мұрасы қоры

Тараптар осымен Түркітілдес мемлекеттердің ынтымақтастық кеңесі (бұдан әрі - Түркі кеңесі деп аталады) үшін халықаралық ұйым - Түркі мәдениеті және мұрасы қорын (бұдан әрі «Қор» деп аталады) құрды.

2-бап. Қордың мақсаттары

Қор іс-шараларды, жобаларды, бағдарламаларды қаржыландыру жолымен түркі мәдениеті мен мұрасын қорғайды, зерттейді және дамытады.

3-бап. Қордың міндеттері

Қор жоғарыда аталған міндеттерге қол жеткізу мақсатында:

- Түркі мәдениеті мен мұрасын сақтау, қорғау, жаңғырту және дамыту үшін қаражатпен қамтамасыз етеді;
- Түркі мәдениеті мен мұрасын қорғауды, жаңғырту мен дамытуға қатысты ғылыми және техникалық мәселелерді шешуге қолғабыс көрсетеді;
- Түркі мәдениеті мен мұрасын қорғау, жаңғырту және дамыту салаларында мамандарды дайындауға қолдау көрсетеді;
- Семинарлар, симпозиумдар, конференциялар, конгресстер, далалық зерттеулер, сондай-ақ көрмелер ұйымдастыруға қолғабыс етеді;
- Электрондық және баспа ғылыми басылымдар мен ғылыми мақалалар дайындауға көмектеседі;
- Жарыстарға, фестивальдерге, турнирлерге және т.б. демеушілік көрсетеді;
- Түркітілдес халықтар тұратын аумақтарда дәстүрлі қолөнер және қолданбалы өнерлерді жаңғырту, қолдау және дамытуға септігін тигізеді;
- Қолөнершілер, суретшілер және басқа да шығармашылық өнердің қызметкерлеріне зияткерлік құқықтарын қорғауға көмек көрсетеді;

4-бап. Қордың құрылымы

1. Қор Кеңесі

Кеңес әрбір Тараптан бір өкілден құралатын бақылаушы орган болып табылады. Ол Қордың қызметін Жарғы мақсаттары мен қабылданған шешімдердің орындалуына сәйкес бақылайды.

2. Президент

Президент Қордың басшысы болып табылады. Оған міндеттерін орындауда Хатшылық жәрдемдеседі.

Қор Президентінің Түркі кеңесі Мемлекет басшыларының кеңесі (бұдан әрі МБК деп аталады) Қор Кеңесінің ұсынуымен Тараптардың азаматтары қатарынан ротациялық тәртіппен ағылшын тіліндегі ресми атаулары бойынша төрт жыл мерзімге қайта жаңарту негізінде тағайындалады.

Қордың тұңғыш Президенті Әзербайжан Республикасы азаматтары қатарынан тағайындалады.

Хатшылық Тараптардың азаматтарынан құралады және Қордың Президенті тарапынан тағайындалады.

Тараптар Қор Президенті міндеттерінің халықаралық сипатын құрметтеуге міндеттенеді.

Хатшылықтың орналасу жері Баку қаласы, Әзербайжан Республикасы.

Қор Президенті Әзербайжан Республикасы Үкіметімен Қабылдаушы ел туралы келісіміне қол қояды.

Қор әрбір Тараптың аумағында оның мақсаттары мен міндеттерін жүзеге асыруға қажетті құқықтық қабілеттілікті пайдаланады.

5-бап. Рәсімдік ережелері

Қор Кеңесі Тараптардың келісімі бойынша Қордың Рәсімдік ережелерін қабылдауы тиіс.

6-бап. Қаржыландыру

Бюджетті Қор Президенті Түркі кеңесі Сыртқы істер министрлері кеңесінің (бұдан әрі «СІМК» деп аталады) бекітуіне дайындайды.

Міндетті жарналар Біріккен Ұлттар Ұйымына жарғы шәкілінен жоғары төлем қабілеттілігін, сол сияқты өңірлік ұйымдарға қазіргі таңдағы жарналарын есепке ала отырып, СІМК-де белгіленеді. Бұл ретте қабылдаушы Тараптың үлесі басқа Тараптардан кем болмауға тиіс.

Қор Президенті келесі жылдың шығыстар сметасын дайындайды және барлық Тараптарға ағымдағы жылдың алғашқы жартысында СІМК-нің бекітуі үшін таратады.

Міндетті жарналардың шәкілі жеке хаттамада көрсетілетін болады.

Қорға еркіті жарналар шектелмейді.

7-бап. Жұмыс тілдері

Қордың жұмыс тілдері Тараптардың мемлекеттік/ресми тілдері, және ағылшын тілі болып табылады.

8-бап. ТҮРКСОЙ-мен ынтымақтастық

Қор өзінің қызметін ТҮРКСОЙ-мен ынтымақтастықта жүзеге асырады.

9-бап. Жұмыс барысы туралы есеп

Қордың Президенті өзінің қызметі туралы есепті дайындайды және Түркі кеңесінің Бас хатшысы арқылы МБК-не ұсынады.

10-бап. Дауларды реттеу

Осы Жарғыны түсіндіру және қолдану кезінде туындауы мүмкін келіспеушіліктерді Тараптар консультациялар мен келіссөздер жолымен шешеді.

11-бап. Өзгертулер мен толықтырулар

Осы Жарғыға өзгерістер мен толықтырулар енгізу Тараптардың өзара келісімімен осы Жарғының ажырамас бөлігі болып табылатын және осы Жарғының 12-бабында белгіленген рәсімдерге сәйкес күшіне енетін жеке хаттамалар түрінде рәсімделеді.

12. Жарамдылық, күшіне ену және қосылу

Осы Жарғы белгісіз мерзімге күшінде болады және оның күшіне енуіне қажетті мемлекетшілік рәсімдердің орындалуы туралы депозитарийден үшінші жазбаша хабарламаның алғанынан кейін отызыншы күні күшіне енеді.

Осы Жарғы оған қосылған басқа мемлекеттер үшін ратификациялау туралы тиісті құжатты депозитарий алғаннан кейін отызыншы күні күшіне енеді.

Осы Жарғы оның күшіне енуінен бастап, оған басқа түркітілдес мемлекеттердің қосылуы үшін ашық.

Осы Жарғы қосылушы мемлекет үшін депозитарийдің қосылу туралы құжат алғанынан кейін отызыншы күні күшіне енеді.

13-бап. Шығу рәсімі

Егер Тараптардың бірі осы Жарғыдан шығу туралы шешім қабылдайтын болса, ол осы Тарап үшін ғана жарамсыз болып қалады. Шығу рәсімі дипломатиялық арналар арқылы депозитарий Тараптың жазбаша хабарламасын алған күннен бастап, алты ай өткен соң жарамсыз болып қалады.

Шығушы Тарап Қордың мүлкіне құқығынан бас тартатын болады.

14-бап. Депозитарий

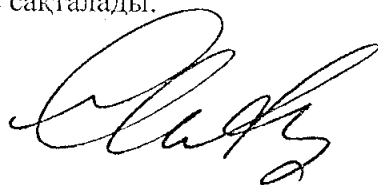
Осы Жарғының депозитарийі Әзербайжан Республикасы болып табылады.

2012 жылғы 23 тамызда Бішкек қаласында әзербайжан, қазақ, қырғыз, түрік және ағылшын тілдерінде бірдей күші бар бір түпнұсқа данада жасалды. Барлық мәтіндер өзара тең болады.

Осы Жарғыны түсіндіру кезінде келіспеушіліктер туындаған жағдайда, ағылшын тіліндегі мәтіні басымдыққа ие болады.

Осы Жарғынын түшүсүк данасы әрбір қол қойған Тарапқа расталған
көшірмесін жіберетін депозитарийде сақталады.

Әзербайжан Республикасының
Үкіметі үшін

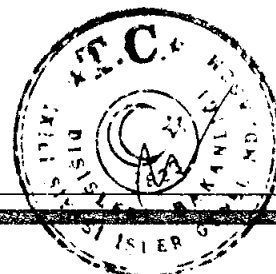
Қазақстан Республикасының
Үкіметі үшін

Қырғыз Республикасының
Үкіметі үшін

Түркия Республикасының
Үкіметі үшін

Түрк маданияты жана мурасы фондусунун УСТАВЫ

Мындан ары “Тараптар” деп аталуучу, Азербайжан Республикасынын, Казакстан Республикасынын, Кыргыз Республикасынын жана Түркия Республикасынын Өкмөттөрү, тарыхын, маданиятын жана бул элдердин каада-салттарынын жалпылыгын жетекчиликке алып,

Түрк тилдүү элдердин маданий мурасын өнүктүрүүгө жана сактоого байланышкан ишти жүргүзүүнүн маанилүүлүгүн эске алып,

Түрк тилдүү элдердин ортосундагы тарыхый жана маданий байланыштарды бекемдөөнүн, эки тараптуу жана көп тараптуу ызыматташуунун маанилүүлүгүн белгилеп,

2009-жылдын 3-октябрында Азербайжан Республикасынын Нахчывань шаарында Түрк тилдүү мамлекеттердин башчыларынын IX Саммитинде бекитилген Түрк маданияты жана мурасы фондусун түзүү жөнүндө чечимин жана 16-сентябрда Стамбул шаарында Түрк тилдүү мамлекеттердин башчыларынын X Саммитинде көрсөтүлгөн колдоону эске алып, төмөндөгүлөр жөнүндө макулдашты:

1-берене

Түрк маданияты жана мурасы фондусу

Тараптар Түрк тилдүү Мамлекеттердин Кызматташтык Кеңешинин Түрк маданияты жана мурасы фондусун (мындан ары “Фонд” деп аталат) – эл аралык уюмун түзүшөт.

2-берене

Фонддун максаты

Фонддун максаты болуп түрк маданиятын жана мурасын сактоо, изилдөө жана алга жылдыруу эсептелет.

3-берене

Фонддун милдеттери

Жогоруда жазылган максатка жетүү үчүн, Фонд:

- Түрк маданиятын жана мурасын коргоо, сактап калуу, кайра калыбына келтирүү жана алга жылдыруу үчүн акча каражатын бөлүп турат;

- Түрк маданиятын жана мурасын сактоо, кайра калыбына келтирүү жана алга жылдырууга байланышкан илимий жана техникалык маселелерди чечүүгө жардам көрсөтөт;

- Түрк маданиятын жана мурасын сактоо, кайра калыбына келтирүү жана алга жылдыруу тармагындагы адистерди даярдоого колдоо көрсөтөт;

- семинарларды, жумушчу жолугушууларды, конференцияларды, конгрессерди жана илимий-өндүрүштүк практикаларды, ошондой эле көргөзмөлөрдү уюштурууга жардамын көрсөтөт;

- электрондук жана басма илимий мезгилдик басымаларды жана илимий публикацияларды даярдоого жардам көрсөтөт;

- сынактарга, фестивалдарга, турнирлерге ж.б. демөөрчүлүк кылат;

- Түрк тилдүү эл жашаган аймактарда салттуу уз-чеберчилик жана прикладдык уз-чеберчиликти кайра калыбына келтирүүгө, колдоого жана өнүктүрүүгө жардам көрсөтөт;

- уз-чеберлердин, артистердин жана маданияттын башка кызматкерлеринин интеллектуалдуу менчик укугун коргоого жардам көрсөтүүнү камсыз кылат.

4-берене **Фонддун түзүмү**

1. Фонддун Кеңеши

Кеңеш ар бир Тараптын бирден өкүлүнөн түзүлгөн административдик орган болуп эсептелет. Ал Фонддун ишмердигин жана кабыл алынган чечимдердин аткарылышын Уставдын максатына ылайык контролга алат.

2. Президент

Президент Фонддун Башчысы болуп эсептелет. Катчылык анын милдетин ишке ашырууга жардам көрсөтөт.

Фонддун Президенти Түрк Кеңешинин Мамлекет Башчыларынын Кеңеши (мындан ары - "МБК") тарабынан Тараптардын жарандарынын санына карап, Фонддун Кеңешинин сунушунан кийин ратациялык негизде Тараптардын англис алфавиттик тартибиндеги расмий аталышына ылайык 4 жылдык мөөнөткө дайындалат.

Биринчи Президент Азербайжан Республикасынын жарандарынан дайындалат.

Катчылык Тараптардын жарандарынан түзүлөт.

Фонд Азербайжан Республикасындагы Баку шаарында жайгашат.

Фонддун Президенти Азербайжан Республикасынын Өкмөтү менен келген мамлекет жөнүндө макулдашуу түзүүгө тийиш.

Фонд ар бир Тараптын аймагында алардын максатын жана милдетин ишке ашыруу үчүн зарыл болгон укук жөндөмдүүлүгүн пайдаланат.

5-берене **Жол-жобо эрежеси**

Фонддун Кеңеши, Фонддун жол-жобо эрежесин Тараптардын макулдашуусунан кийин кабыл алат.

6-берене **Каржылоо**

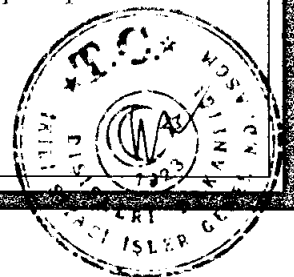
Бюджет Фонддун Президенти тарабынан Түрк Кеңешинин Тышкы иштер министрлигинин кеңешинин (Мындан ары - "ТИМК") жактыруусу үчүн даярдалат.

Тараптардын милдеттүү түрдөгү төлөм шкаласы ТИМК тарабынан алардын төлөмдүк жөндөмүн жана Бириккен улуттар уюмунун төлөмдөрүнүн наркынын басым болгон шкаласын жана салыштырыла турган аймактык уюмдардагы алардын учурдагы төлөмдөрүн эске алуу менен аныкталат. Бирок Мамлекетке келген салым башка Тараптардын салымынан аз эмес болууга тийиш.

Келерки каржылык жылга карата чыгашалардын сметасынын долбоору даярдалып, Фонддун бардык Тараптарына үстүдөгү жылдын биринчи жарымында Фонддун Президенти тарабынан ТИМКтин жактоосуна жөнөтүлөт.

Милдеттүү түрдөгү төлөмдөрдүн шкаласы өзүнчө протоколдо көрсөтүлөт.

Фонддун өз ыктыяры менен бошонуусуна чек коюлбайт

7-берене

Жумушчу тилдер

Фонддун жумушчу тили болуп Тараптардын мамлекеттик/расмий тилдери, ошондой эле англис тили эсептелет.

8-берене

ТЮРКСОЙ менен кызматташуу

Фонд ТЮРКСОЙ менен кызматташууда өз ишмердигин жөнгө салат.

9-берене

Аткарылган иштер боюнча отчет

Фонддун Президенти Фонддун жасаган ишмердиги боюнча Отчет даярдап, аны МБКне Түрк Кеңешинин Башкы катчылыгы аркылуу берет.

10-берене

Пикир келишиштиктерди жөнөт салуу

Ушул Уставды түшүндүрүүгө же колдонууга тиешелүү пикир келишиштиктер келип чыккан учурда, Тараптар аларды консультация жана сүйлөшүү жолу аркылуу жөнгө салат.

11-берене

Оңдоолор жана толуктоолор

Тараптардын өз ара макулданышуусу боюнча ушул Уставга өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилиши мүмкүн, алар ушул Уставдын ажыратылгыс бир бөлүгү болуп эсептелген жана ушул Уставдын 12-беренесинде каралган жол-жобо ылайык күчүнө кирүүчү өзүнчө протоколдор түрүндө киргизилт.

12-берене

Колдонуу, күчүнө кирүү жана кошулуу

Бул Устав аныкталбаган мезгилге түзүлгөт, күчүнө кирүүсү үчүн зарыл болгон ички мамлекеттик жол-жоболордун аяктаандыгы жөнүндө кат жүзүндөгү үчүнчү билдирүүнү депозитарий алгандан кийин отузунчу күнү күчүнө кирет.

Ал кошулган өлкөлөр үчүн кошулуу жөнүндө аспабын депозитарийи алгандан кийин отузунчу күнүндө күчүнө кирет.

Бул Устав күчүнө киргенден кийин түрк тилдүү мамлекеттердин кошулуусу үчүн ачык болот.

Ушул Устав кошулуу жөнүндө документти депозитарий алгандан кийин отузунчу күнү кошулуучу мамлекеттер үчүн күчүнө кирет.

13-берене

Чыгуу

Эгер Тараптардын бири Уставдан чыга турган болсо, бул токтому ошол Тарап үчүн гана иш алып барат. Депозитарий тарабынан тийиштүү тараптан дипломатиялык каналдар аркылуу кат жүзүндөгү билдирүү алган күндөн соң алты ай өткөндөн кийин Уставдан чыгуу күчүнө кирет.

Чыгып жаткан Тарап Фонддун активдери аркылуу өз укуктарынан баш тартып жаткандыгын кабыл алат.

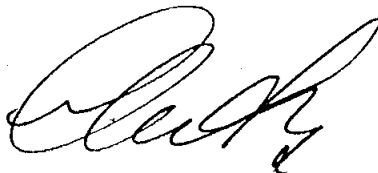
12-берене
Депозитарий

Ушул Уставдын депозитарийи катары Азербайжан Республикасы эсептелет.

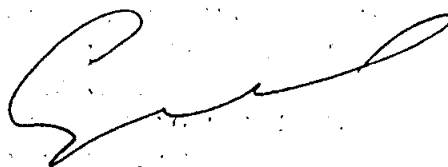
Бишкек шаарында 2012 жылдын "23" - августунда бир түп нускада азербайжан, казак, кыргыз, түрк жана англис тилдеринде түзүлдү. Бардык тексттер бирдей юридикалык күчкө ээ. Ушул Уставды түшүндүрүү учурунда келишпестиктер жаралса, анын англис тилиндеги текстти артыкчылык күчкө ээ болот.

Ушул Уставдын түп нускасы ар бир кол койгон Тарапка күбөлөндүрүлгөн көчүрмөнү жөнөтүүчү туруучу депозитарийде сакталат.

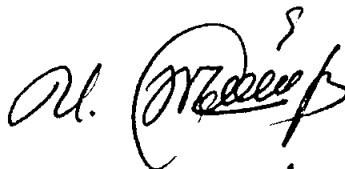
Азербайжан Республикасынын
Өкмөтү үчүн

Казакстан Республикасынын
Өкмөтү үчүн

Кыргыз Республикасынын
Өкмөтү үчүн

Түркия Республикасынын
Өкмөтү үчүн

